

זכרון עולם

האשה החשובה ודפנת צדקה וחסד

מרת ורדה שניצר

ע"ה

ב"ר מאיר ז"ל

תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד

משה שניצר

ז"ל

ב"ר מנחם מנדל ז"ל

תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"

ע"ה הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"

חולם סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

בס"ד, ו' תמוז תשפ"ג **מסכת גיטין מ'-מ"ו ♦ כלים י"ח, ה' - י"ח, ט'** גליון מס' 1257

השבוע בגליון

- מכירתה של העיר פריז
- דינו של סופר סת"ם שסרח
- השימוש בדפוס בבית המקדש
- תפילה מסידור כשר

- הפסקת ה"שבעה" לצורך תפילה בציבור
- הפסד ממון לצורך תפילה בציבור
- תפילה בתורנות
- האם יתכן אדם שחציו יהודי וחציו גוי?

בשורה לקוראי הגליון!

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם

להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

תוציאו את המיטה!

כל הזוכה להתקשר לתורה הקדושה מתוודע לעובדת היותה תורת חיים עד שבלעדיה אינו מוצא טעם לחייו, כי בהשיגו את מתיקותה ואת זיו הודה פגים מאליהם קסמי ההבל והשווא הגודשים את עולם השקר. מובן מאלינו כי לפי דרגת הלומד כך דרגת השגתו, וככל שישקוד על התורה ויהגה בה כך יזכה למושגים רחבים ונעלים יותר בתורה ובמעלותיה.

דוגמה מופלאה לכך באה לידי ביטוי במעשה שהובא לידיעתנו על אודות הגאון רבי משה נחום וולנשטיין זצ"ל, ראב"ד בירושלים לפני שנים רבות, בתקופה שבה הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל כיהן כגאב"ד.

היה זה לעת זקנותו של הגאון רבי משה נחום זצ"ל. באחד הימים סרה נכדתו לביתו לבקרו ונחרדה להיווכח כי הסבא הגדול גורר את מיטתו אל פתח הבית, משל אומר: במטותא מכא, הגיע הזמן שיוציאו את מיטתי למקום מנוחתי האחרונה.

לשאלתה על מה ראה ככה לעשות, השיב בפשטות הסבא, ששנים רבות הגה בתורה: מאור עיני דער, לצערי הרב איני יכול ללמוד, למה לי חיים?

- **אבל** סבא! הבאנו עבורך ספרי לימוד בהזמנה מיוחדת, עם אותיות גדולות!

- **אכן** כן. השיב תוך כדי שפנה לביתו, פתח את הגמרא עם האותיות הגדולות לפני נכדתו ונאנח:

◀◀

דף לח/ב מעשה ב"ר אליעזר... ושחרר עבדו והשלימו לעשרה

הפסקת ה"שבעה" לצורך תפילה בציבור

בסוגייתנו מסופר על רבי אליעזר אשר שחרר את עבדו הכנעני כדי לצרפו למניין. הגמרא מבארת, כי אף על פי שהמשחרר את עבדו הכנעני עובר על מצוות "עשה", של "לעולם בהם תעבדו" (ויקרא כה/מו), לצורך מצוות תפילה בציבור מותר לעשות כן, וכפי שמבאר הרמב"ן, שחשיבותה של התפילה בציבור גדולה, וכאשר הקב"ה אינו מוצא מניין בבית הכנסת מיד הוא כועס (ברכות ו/ב) [יש לציין כי ישנו הבדל בין ביטול מצוות עשה, לבין עבירה על איסור "לא תעשה"].

הפסד ממון לצורך תפילה בציבור: בכך שרבי אליעזר שחרר את עבדו נגרם לו הפסד ממוני, וכל זאת עשה כדי לזכות להתפלל בציבור. הנהגתו זו היתה לפני משורת הדין, שכן, נפסק להלכה, (משנה ברורה סימן צ"ט ס"ק כ"ט), שאין האדם מצווה להשתתף בתפילה בציבור אם על ידי כך יגרם לו הפסד ממון. אמנם, מניעת רווח בלבד, אין בה כדי לדחות תפילה בציבור, ובעל האליה רבה (שם) אף כתב, כי יש לקנוס את המבטל תפילה בציבור לצורך ענייניו ועסקיו, ואפילו אם הוא עושה כן לצורך לימוד תורה. הרמב"ם (הלכות תפילה פרק ח' הלכה א') מאריך בשבח התפילה בציבור, וכותב: "תפלת הציבור נשמעת תמיד, ואפילו היו בהן חוטאים אין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים".

מעשה בכפר קטן: בכפר קטן התגוררו אחד עשר יהודים שהקפידו להתקבץ יחדיו לבית הכנסת ולהתפלל בציבור. ביום מן הימים נפטר אביו של אחד מן התושבים והלה ישב שבעה בביתו. אנשי הכפר עמדו בפני ספק אותו הם פרסו בפני רבי דוד פרדו (שו"ת מכתם לדוד אור"ח סינו י"ד) [עלה לארץ הקודש לפני כמאתים וחמישים שנה ושימש כראש ישיבה בירושלים]. אנשי הכפר הסתפקו, אם עליהם להתפלל בבית האבל כמנהג קהילות ישראל, אף על פי שעל ידי כך תתבטל התפילה בבית הכנסת שיעמוד שומם שבעה ימים, או שמא עליהם להתפלל בבית הכנסת. ואם אמנם עליהם להתפלל בבית הכנסת, האם גם האבל רשאי להשלים את המניין בעת הצורך ולשם כך לקום מאבלו ולצאת מהבית בו הוא יושב "שבעה", אף על פי שעליו לשבת בו כל ימי אבלו (שולחן ערוך יו"ד סימן שצ"ג סעיף ב').

רבי דוד פרדו שלח לאנשי הכפר את תשובת תלמידו, רבי שבתי וינטורה, המצטט את דברי הריב"ש (שו"ת סימן תקי"ח) האומר, כי מיום שחרב בית המקדש, משמש בית הכנסת כמקדש מעט, והתפילה בציבור הינה **קרבן המכפר על חטאי עם ישראל**. על פי זה הכריע רבי שבתי, כי אין לבטל תפילה בציבור בבית הכנסת אפילו יום אחד, ואף על פי שעל ידי כך לא יתפללו בבית האבל. בנוסף, הוא מוכיח מסוגייתנו, כי על האבל לצאת מביתו כדי להשלים מניין בעת הצורך, זאת, על פי מעשהו של רבי אליעזר שביטל מצוות "עשה" ושחרר את עבדו לצורך תפילה בציבור, ואם כן, ודאי שלצורך עניין חשוב וקדוש זה על האבל לצאת מביתו.

זעילוי נשמת

הר"ר **אליעזר מילר** ז"ל

ב"ר פנחס ז"ל

נלב"ע ט' בתמוז תשמ"ה

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

הר"ר **יצחק אריה קוזול** ז"ל

ב"ר דב הכהן ז"ל נלב"ע כ"ד תמוז תשס"א

ולע"נ האשה החשובה

מרת **מלכה קוזול** ע"ה

ב"ר משה ז"ל נלב"ע ח' בתמוז תשמ"ג

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

זעילוי נשמת

ר' **משה** ז"ל

ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע ט' בתמוז

ועל"נ מרת **צילה** ע"ה

בת ר' יוסף ז"ל נלב"ע כ"ב בסיון תשל"ג

ולע"נ הרה"ח ר' **יהודה פרנקל** ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"ז תמוז תשנ"ה

תנצב"ה

זה היה לי חידוש נפלא היות ובדרך כלל אדם המחסיר משלים את החסר וכאן למדתי שניתן להקדים ולהשלים כדי לא להגיע למצב של חוסר.

לא זכינו ואמור לא קם ממיטת חוליו ונלב"ע בליל ר"ח ניסן תשמ"ו בעודו צעיר לימים והוא בן מ"ח שנה, כשהוא משאיר אחריו בכתובים אוצרות חידושי תורה ומדע, אשר חלקם הוצאו ע"י המשפחה לאחר פטירתו בספר "ואד יעלה" עה"ת. יהיו הדברים לעילוי נשמתו הטהורה.

בברכה"ת

הרב יעקב ארליך

בן המחבר

★ ★ ★

אכן כך, גם יהודים קובעי עיתים לתורה יכולים להתקשר אליה בעבותות אהבה לפי מדרגתם, עד שיום לפני ניתוח קשה ביקש המנוח להספיק עוד 'חתיכת חיים'.

להצטרפות למעיין החיים, הנך מוזמן לפנות למוקד הארצי של מאורות הדף היומי: 03-5775333.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף מה/א כנסת ישראל כיונה מתילא

למה דוקא ליונה

ביאר המהר"ל מפראג:

היונה, נאמר במדרש, היא זו הנרדפת ביותר מכל העופות. ישראל, שהם נרדפים ביותר מכל העמים,

(הובאו בשו"ת רשב"ש סימן תקס"ו), שדברים הנקבעים בציבור, בקהל רב, או על ידי פרנסי הציבור, חלים גם בלא קניין ואין בהם חסרון של דבר שלא לעולם, ו"מנהג פשוט הוא, מה שטובי הקהל מסכימים לעשות, שריר וקיים הוא בלא קניין" (שו"ת הרא"ש כלל ו' סימן י"ט).

דף מה/א מידי דהוה אמקדש את אחותו

מכירתה של העיר פריז

בסוגייתנו נחלקו רב ושמואל כיצד יש להתייחס לאדם המעניק מטבע לאחותו ואומר לה: "הרי את מקודשת לי במטבע זה כדת משה וישראל". מחלוקתם מתבססת על כך שברור לכל שאדם אינו יכול לקדש את אחותו, וממילא אין כל ספק שלא התכוון לתת לה את המטבע לשם קידושין. אלא שנחלקו רב ושמואל, האם כוונתו היתה להעניק לה את המטבע במתנה, או שמא התכוון להפקיד אצלה את המטבע אך לא להעניקה לה.

להלכה פסק הרמב"ם (עין לחם משנה הלכות זכיה ומתנה פרק ו' הלכה כ'), כי כאשר ברור לכל שאין אפשרות לבצע את המעשה שעבורו ניתן הממון, כגון, המקרה בסוגייתנו שאדם "קידש" את אחותו, אנו אומרים שודאי התכוון לתת לה את המטבע במתנה. אולם, פעמים שהנותן רשאי לתבוע את כספו מן המקבל, כגון, אדם הרוכש קרקע מגזלן, שאף שהמכירה לא הועילה משום שהקרקע אינה של הגזלן, אך נאמין לו לקונה כאשר יטען כי לא ידע שההלכה קובעת שהקרקע אינה עוברת לבעלותו של הגזלן ועל כן סבר שהוא יכול לרכוש אותה ממנו ולא התכוון להעניק מתנה לגזלן. על פי סברא זו, הכריע בעל הבן איש חי בשאלה מוזרה ומעניינת שהתגלגלה אל שולחנו.

מספר יהודים ישבו ושוחחו בניחותא. להפתעת הכל, פנה אחד מהיושבים אל רעהו, וביקש "לרכוש" ממנו את העיר פריז תמורת חמשה דינרים. ה"מוכר" הסכים, ובנוכחות בני החבורה ששימשו עדים למעשה המכירה, "נמכרה" העיר פריז שבצרפת, כדת וכדין, כאשר ה"קונה" המאושר משלשל חמשה דינרים טבין ותקילין לידו של ה"מוכר" המופתע. לאחר שחלפו מספר שעות, ביקש ה"קונה" שעמד לפנות לזרכו, להשיב לו את כספו, כשהוא טוען, כי מאחר שברור לכל שאין ל"מוכר" אפשרות למכור את פריז, אם כן המכירה היתה בדרך של שחוק והיתול, ועל כן המעות נותרו שלו. לעומתו טען ה"מוכר", כי ללא ספק המכירה היתה דרך שחוק, אך דווקא משום כך המעות שלו הן, משום שבדרך זו התכוון ה"קונה" להעניק לו במתנה.

בעל בן איש חי (שו"ת תורה לשמה סימן שס"א) הכריע שהכסף שייך ל"מוכר", מאחר שמקרה זה דומה לדברי סוגייתנו, שאדם המעניק מעות עבור דבר שלא יתקיים לעולם, כוונתו ליתן במתנה, ואף כאן ידע ה"קונה" שפריז לא היתה ולא תהיה ברשות ה"מוכר", ולפיכך כוונתו היתה להעניק מתנה לרעהו.

דף מה/ב ספר תורה שכתבו מין

דינו של סופר סת"ם שסרה

סוגייתנו עוסקת בדינם של כתבי הקודש שנכתבו על ידי גוי או על ידי מין. בבסיס הסוגיה עומדת דרשת חז"ל שלמדו מן הפסוק "וקשרתם לאות... וכתבתם", כי רק מי שמצווה על הנחת תפילין ומאמין בה, גם ראוי לכתוב את כתבי הקודש (עין רמב"ם הלכות תפילין פרק א' הלכה י"ג). על כן, ספר תורה שנכתב על ידי גוי, קטן, אשה או עבד שאינם מצווים על הנחת תפילין, הריהו פסול ויש לגנוזו. שונה הוא דינו של ספר תורה שנכתב על ידי מין, שלא זו בלבד שהוא פסול, אלא גם יש לשרפו, מאחר שבוודאי כיוון הסופר המין לשם עבודת כוכבים בעת כתיבתו. ברם, השורף כתבי קודש שלא נכתבו על ידי מין, עובר על איסור התורה: (דברים יב/ד) "לא תעשון כן לה' אלקיכם" (סנהדרין עא/א).

סופר סת"ם שלא הניח פרשיות בתפילין: לפני כמאה שנה אירע מעשה נורא ברוסיה, כאשר התגלה כי סופר סת"ם שכתב עשרות רבות של ספרי תורה, תפילין ומזוזות, לא הניח פרשיות בתוך התפילין, ובחלק מהמקרים הניח פרשיה אחת או שתיים בלבד במקום ארבע. עם היוודע קלונו ברבים, נמלט אותו סופר ליבשת אמריקה וגדולי הפוסקים נדרשו להכריע, אם על פי מעשיו החמורים, שהכשיל את הרבים בהנחת תפילין פסולות, יש להגדירו כמומר לכל מצוות התורה, שדינו כגוי שאינו ראוי לכתוב כתבי קודש וכל כתיבתו פסולה היא, או שמא הגדרתו היא כמומר לתיאבון לדבר אחד בלבד - לכך שלא הניח פרשיות בתפילין וכתיבתו כשרה. להכרעה זו היתה חשיבות גורלית לגבי נשים רבות שנתגרשו על ידי בעליהן בגיטין שנכתבו על ידי אותו סופר, שכן, אם אמנם דינו כמומר לכל מצוות התורה, הגיטין פסולים, משום שגט שנכתב על ידי גוי או מומר, פסול הוא (רמב"ם הלכות גירושין פרק ג' הלכה ט"ו).

בעל חלקת יואב (מובא במהרש"ם חלק ג' סימן קמ"ט) סבר, כי דינו הוא כמומר לכל התורה, שהרי בוודאי ידע כי הנחת פרשיה אחת או שתיים אין בה כל תועלת, כיוון שללא ארבע הפרשיות כולן אין התפילין כשרות, ועל כן ודאי עשה זאת כדי לזלזל בדיני התורה. אולם, המהרש"ם (שם) חלק על דבריו וסבר, כי יתכן שאותו סופר לא הניח פרשיות בתוך התפילין כי רצה לחסוך בממון, ובכל אופן כאשר נזדמנו לידו פרשיות, השתדל להניח בתפילין את אלו שהיו ברשותו, ועל כן הוא מוגדר כמומר לתיאבון למצווה אחת, ולא כמומר להכעיס לכל מצוות התורה.

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

"...ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חנים התקשר עכשיו: 3764

יפה להם להימשל ליונה...

דף מה/ב כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה

אברהם - "ישנו בקשירה"

תמה רבי שלמה גנצפריד, בעל קיצור שולחן ערוך, בספרו אפריון (פרשת תולדות): איך קיים אברהם אבינו כל התורה ובכללה גם מצוות תפילין, הרי כיוון שלא נצטווה במצווה, לא היה כשר לכתב??

נראה לחדש, הוא אומר, שכיוון שבזכות שאמר "מחוט עוד שרוך נעל" זכו בניו לתפילין (כאמור בסוטה י"ז/א), הרי שהוא נחשב "ישנו בקשירה"!!

לעילוי נשמת

אבינו הר"ר **יעקב פסמנטירר** ז"ל
ב"ר יוסף הלוי ז"ל נלב"ע ז' בתמוז תשכ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

מרת **ציפורה פייגא רפאלי** ע"ה
ב"ר סיני ז"ל נלב"ע ו' בתמוז תש"ן

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

דינם של ספרים מודפסים: בתקופתנו הדפסת הספרים קלה ביותר, וב"ה ספרים יוצאים לאור בתדירות גבוהה. בדורות קודמים היתה מלאכת הדפוס קשה ויקרה מאד, ופעמים רבות היה צורך ברשיון מיוחד שהונפק על ידי השלטונות כדי להדפיס ספרים. מסיבות אלו המדפיסים היהודים היו מעטים וספרי קודש רבים הודפסו על ידי גויים [גם הדפסת התנ"ך לראשונה בוצעה בשנת ה'ר"ז בבית הדפוס של ממציא הדפוס גוטנברג שהיה נוצרי]. מצב זה עורר שאלה, האם כתבי הקודש שהודפסו על ידי נוצרים אדוקים בדתם, דינם לשריפה.

השימוש בדפוס בבית המקדש: נידון זה תלוי בשאלה האם הדפסה מוגדרת ככתיבה. פוסקים רבים סברו (גליון ר' שלמה איגר יו"ד רפ"א, עיין ט"ז יו"ד סימן רע"א ס"ק ח' ועוד), כי גם הדפסה נחשבת כמעשה אדם, ועל כן יש לשרוף ספרי קודש שהודפסו בידי גויים אדוקים בעבודה זרה. את שיטתם הם חיזקו בראיה מעניינת מעשיית הציץ שעל מצח הכהן הגדול, עליו היה כתוב "קדש לה'". לדעת הראב"ד (הלכות כלי המקדש פרק ט') כתיבת המילים "קדש לה'" על הציץ נעשתה על ידי שהניחו על הציץ תבנית שבה היו חקוקות אותיות, והכו בפטיש על גבי התבנית וכך נחקקו המילים בציץ. הרי לנו כי גם כתיבה בצורת הדפסה נחשבת ככתיבה. אולם המהר"ם שיק (שו"ת או"ח סימן ו') דחה את ראייתם, שכן, יש להבדיל בין הכאה בכח על גבי תבנית, שוודאי נחשבת כמעשה אדם, לבין מכונת דפוס המדפיסה על ידי שרשרת של פעולות שראשיתן על ידי המדפיס.

לעומת הפוסקים שסברו כי הדפסה נחשבת ככתיבה, היו שחלקו (בני יונה יו"ד סימן רפ"א) וסברו, כי הדפסה אינה נחשבת ככתיבה וגם הם הביאו ראיה לשיטתם (מהר"ם שיק שם), מכך שגט **מודפס** הריהו **פסול**. מוכח איפוא, שהדפסה אינה נחשבת ככתיבה.

תפילה מסידור כשר: לא זו בלבד שספר קודש שנכתב על ידי מין פסול הוא, אלא גם כתב רבי יהודה החסיד (ספר חסידים סימן רמ"ט), כי תפילה מתוך סידור שנכתב על ידי רשע אינה מתקבלת. בתוך דבריו הוא מספר על צדיק שתפילתו היתה מתקבלת, ולימים ראה שהוא צועק בתפילתו ואינו נענה. ואמר לו החכם, שאירע לו כן מפני שהחל להתפלל בסידור שכתבו רשע. על כן, נהגו גדולי ישראל להתרחק מספרים שנדפסו בבתי דפוס של מינים ושל עוברי עבירה (שו"ת שבט הלוי חלק ב' סימן קמ"ב, זקן אהרן הובא בברכי יוסף סימן רפ"א).

המשנה ברורה (שער הציצין סימן רפ"ד) אף כותב, כי גם הנוהגים לקרוא את ההפטרות מתוך תנ"ך שלם, מוטב שיקראו את ההפטרות מתוך חומש בודד, ובלבד שלא יקראו בתנ"ך שהודפס בבית דפוס שבבעלותו של מין ידוע גם, כי מרן החפץ חיים זצ"ל השתדל ופעל רבות שידפיסו את התנ"ך בבתי דפוס שבבעלות יהודים בלבד.

מתחילים. מהתחלה.

גל אורן לונדון

ותן חלקנו. דרך חדשה ללימוד שלך

לא בכל יום אפשר לצאת למסע חדש, מההתחלה. בימים אלו סיימו אלפי לומדי "ותן חלקנו" מחזור לימוד יומיומי של 12 שנים!... החלו את סבב לימוד הש"ס, יחד עם קטעי גמרא, הלכה והגות חדשים. זוהי ההזדמנות שלך לקבוע 'עיתים לתורה' לומדים כמה דקות וחזכים בסיפוק רוחני עצום!

חודש ראשון התנסות חינם

קבע עיתים ללימוד < עכשיו > 3029 *

לתרומות והנצחות משה טרייטל טל: 03-5775307
מוקד ההזמנות: 1-700-500-151

ת.ד. 471 בני-ברק | טל: 03-5775333 | פקס: 03-7601020
דוא"ל: E-mail: meorot@meorot.co.il

מאורות הדף היומי

